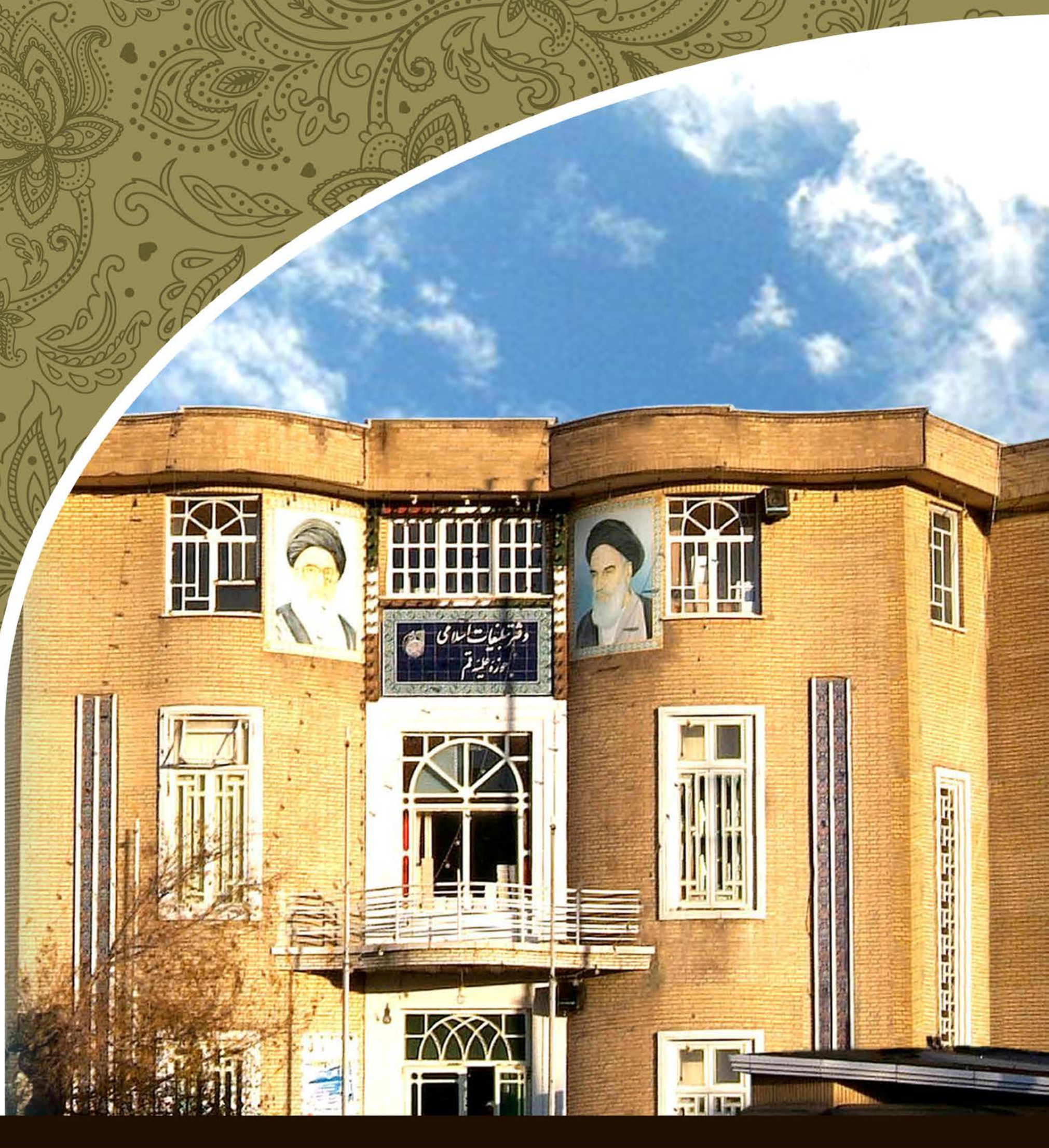

ویژه نامه

هفته بسیج

۴۰ سال از فرمان تاریخی حضرت امام خمینی در ۵ آذر ماه سال ۵۸ مبنی بر تشکیل بسیج مستضعفین و ارتش ۲۰ میلیونی می‌گذرد. در طول این ۴ دهه هرگاه به عقب برمی‌گردیم و راه پر فراز ونشیبی که انقلاب طی کرده نگاه می‌کنیم، کمتر جایی در تاریخ انقلاب اسلامی را می‌توان یافت که با نام بسیج و فرهنگ بسیجی عجین نشده باشد. در ابتدای تشکیل بسیج کمتر کسی فکر می‌کرد که روزی این فرهنگ و تفکر از مرزهای ایران اسلامی فراتر رود و تبدیل به الگویی برای ملت‌های منطقه شود. اما امروز و پس از گذشت ۴۰ سال از تشکیل بسیج به خوبی می‌توان آثار و برکات این نهاد مردمی در روند پر پیچ و خم انقلاب اسلامی و حتی کشورهای منطقه را دید.

شرایط خاص کشور و انقلاب در سال‌های ابتدایی آن و نیاز به دفاع در حوزه دفاعی و امنیتی از انقلاب اسلامی با توجه به بحران‌هایی که انقلاب را در آن زمان تهدید می‌کرد و با توجه به ضعف‌های موجود در ساختار نظامی و امنیتی کشور، اقتضا می‌کرد تا خود مردم برای دفاع از انقلاب‌شان وارد عمل شوند. بر همین اساس بنیانگذار کبیر انقلاب اسلامی با درک شرایط ویژه کشور و درک صحیح تهدیدات پیش روی انقلاب و کشور، در پنجم آذرماه سال ۵۸ فرمان تشکیل بسیج را صادر کردند. پس از آن براساس اصل ۱۵۱ قانون به مقتضای ضرورت سازمانی و پیروی از فرمان رهبر کبیر انقلاب، تشکیل ارتش بیست میلیونی در تاریخ ۵۹/۴/۱۹ از سوی شورای انقلاب تصویب و ابلاغ شد.

بسیج که در ابتدا برای دفاع سخت از انقلاب اسلامی تشکیل شد و توانست از میدان دفاع ۸ساله سربلند بیرون آید، رفته رفته در طول تاریخ انقلاب اسلامی و با تغییر ماهیت تهدیدات و نیازهای انقلاب، به نیرویی تبدیل شد که در هنگامه بحران‌ها و نیازهای انقلاب توانست با انعطاف سازمانی خود را برای رویارویی با انواع تهدیدات و میدان‌های مورد نیاز انقلاب آماده و نقش مؤثری در حل این بحران‌ها و پاسخگویی به نیازهای انقلاب ایفا کند.

*بسیج در دوران انقلاب و دفاع مقدس

از همان آغازین روزهای پیروزی انقلاب اسلامی، کشور به‌سرعت با تهدیدات سخت و امنیتی از سوی گروهک‌های تجزیه‌طلب و گروهک‌های ضدانقلاب مواجه می‌شود لذا اولین نیاز کشور مقابله با ناامنی‌های ایجادشده توسط این گروهک‌ها بود. در این زمینه با توجه به نوپا بودن ساختار سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و عدم انسجام کافی در ساختار ارتش جمهوری اسلامی، بسیج به‌عنوان یکی از نیروهای اصلی دفاع از انقلاب اسلامی وارد صحنه می‌شود و به مقابله با گروهک‌های تجزیه‌طلب و ضدانقلاب می‌پردازد.

مدتی از این موضوع نمی‌گذرد که در ۳۱ شهریور سال ۵۹ حمله سراسری عراق به ایران آغاز می‌شود و بسیج وارد میدانی بزرگتر و سخت تر از میدان قبلی شده و نقش اصلی دفاع از کشور را به‌عهده می‌گیرد و با اعزام نیروهای داوطلب و مردمی به جبهه‌ها به منبع اصلی تأمین نیرو برای دفاع از کشور، انقلاب و دستاوردهای آن بدل می‌شود.

در دوران ۸ سال دفاع مقدس نیروهای جوان بسیجی با بهره‌گیری از قدرت خلاقیت و ابتکار و با توکل به خداوند متعال کارهای ناممکن را ممکن می‌سازند و اقدامات بی‌سابقه‌ای را در تاریخ نظامی آن زمان رقم می‌زنند. اقدامات مهندسی جوانان بسیجی در عملیات‌هایی مانند خیبر و والفجر ۸ موجب حیرت جهانیان می‌شود. در عملیات خیبر مهندسان جوان بسیجی موفق می‌شوند برای اولین مرتبه در جهان پلی به طول ۱۳ کیلومتر را طراحی کرده و بسازند که هیچ پایه‌ای برای نصب آن در آب بکار نرفته بود و خودروها و نفرات به راحتی می‌توانستند از آن عبور کنند.

* بسیج، راه‌حل مشکلات اقتصادی

اکنون که کشور با مشکلات جدی در حوزه اقتصاد دست و پنجه نرم می‌کند و مزمن شدن این آسیب‌ها، نارضایتی مردم را به دنبال داشته است، کارآمدی نظام‌های اجرایی، یکی از چالش‌های اساسی کشور در سال‌های اخیر بوده

است و می‌توان گفت حل این مسئله می‌تواند حل مسائل دیگر را نیز به همراه داشته باشد. در این میان آنچه باید بیشتر به آن توجه کرد، نقش و جایگاه مردم و نهادهای مردمی در حل این مسئله جدی و عمومی است.

بر این اساس بسیج به‌عنوان سرمایه اجتماعی نظام و تبلور نقش‌آفرینی عمومی و تخصصی مردم در حاکمیت جمهوری اسلامی ایران، می‌تواند پاسخگوی مناسبی برای این مسئله و مسائلی از این دست باشد.

در ادامه برخی نکات مهم حول فرصت‌های بالقوه و بالفعل درون بسیج برای کارآمدسازی دولت و نظام اجرایی کشور را به قلم محمدجواد اخوان که در روزهای اخیر در روزنامه جوان منتشر شده است، از پیش رو می گذرانیم:

*** تزاحم‌هایی که باعث اتلاف انرژی جریان‌های فعال کشور است**

یکی از مهم‌ترین موانع کارآمدی نظام اجرایی، وجود تزاحم‌هایی است که باعث اتلاف انرژی جریان‌های فعال کشور است و از جمله این تزاحمات، تزاحم‌های میان‌دستگاهی و بین دستگاه‌ها و جامعه است. گاه دستگاه‌های مسئول در اجرای برخی تصمیمات دچار اختلافاتی هستند که عدم همراهی و حتی مخالفت برخی دیگر از دستگاه‌ها، عملاً تصمیمات را متوقف یا ناکارآمد می‌سازد.

گاه دستگاه‌های مسئول بدون درنظر گرفتن اقتضائات اجتماعی به دنبال پیشبرد سریع امور و اتخاذ تصمیماتی هستند که با عدم همراهی مردم مواجه می‌شود که نمونه آن را در ماجرای اخیر مدیریت مصرف سوخت مشاهده کردیم و گاه مطالبه‌ای در میان مردم وجود دارد که به دلیل وجود دیوان‌سالاری‌های دست‌وپاگیر یا عدم تعامل مستقیم برخی مسئولان با مردم، به مرحله اجرا نمی‌رسد.

در همه این حالات تزاحمات نهادی و اجتماعی مانع کارآمدی نظام اجرایی است و همان‌گونه که پیداست، وجود ظرفیتی همچون بسیج با ویژگی‌های مردمی-حاکمیتی می‌تواند در حل بخش عمده‌ای از این چالش‌ها مفید فایده واقع شود.

از دیگر موانع کارآمدی، نگرش بروکراتیک و فرسودگی برخی سامانه‌های موجود است، به‌گونه‌ای که گاه برخی تصمیمات مهم و راهبردی که اتفاقاً مورد قبول نخبگان و جامعه نیز است در میان چرخ‌دنده‌های فرسوده و کند بدنه دستگاه‌های اجرایی متوقف می‌شود و سال‌ها به طول می‌انجامد.

میزان هزینه مالی، انسانی و روانی از چنین آسیبی در کشور به حدی زیاد است که به هیچ‌عنوان قابل محاسبه نیست. در این میان آنچه می‌تواند علاج‌بخش این آسیب مدیریتی کشور باشد، «نگرش، فرهنگ و مدیریت جهادی» است که با هم‌افزایی همه ظرفیت‌های دلسوز انقلاب و متخصص در امور، توانی وارد عرصه اجرا می‌کند که بسیاری از گره‌های کور گشوده شده و تجربه تاریخی انقلاب اسلامی در دوره دفاع مقدس و پس از آن نیز مؤید همین ادعا است.

*** بسیج مهم‌ترین منبع رشد و تسری گفتمان جهادی در جامعه**

اکنون بسیج به عنوان مهم‌ترین منبع رشد و تسری گفتمان جهادی در جامعه و با وجود ظرفیت عظیم انسانی نیروی «مؤمن جهادی» می‌تواند رهاوردهای بی‌نظیری را در چله دوم انقلاب اسلامی در حل چالش کارآمدی به ارمغان آورد.

***عدم چرخش نخبگانی و خصوصاً نسلی در حوزه‌های مدیریتی**

یکی دیگر از موانع کارآمدی، عدم چرخش نخبگانی و خصوصاً نسلی در حوزه‌های مدیریتی است. فرسودگی و رکود مدیران در دستگاه‌های اجرایی، پس از مدتی آن‌ها و دستگاه‌های تابعه‌شان را دچار روزمرگی و ناکارآمدی می‌کند و متأسفانه اخیراً مشاهده می‌شود که این آسیب مهم در دستگاه‌ها، جدی‌تر نیز شده است، به‌گونه‌ای که مدیرانی

بعضاً فرتوت و ناتوان بر مسندهای اجرایی تکیه زده اند. چنین وضعی نه‌تنها امید را برای جوانان و نسل سومی‌ها و چهارمی‌ها برای رشد بالندگی به یأس بدل می‌کند، بلکه فرصت‌های مدیر را برای تربیت سرمایه انسانی از میان می‌برد.

*** خلأ مدیر جوان و متخصص در تراز انقلاب اسلامی**

در صورت تداوم وضع موجود، یکی از مهم‌ترین آسیب‌های جدی‌ای که نظام مدیریتی و اجرایی و به‌طور کلی کارآمدی را تهدید می‌کند، خلأ مدیر جوان و متخصص در تراز انقلاب اسلامی است. اکنون تا دیر نشده باید برای این مهم چاره‌ای اندیشید و یکی از بهترین ظرفیت‌های پرورش سرمایه انسانی در تراز انقلاب اسلامی بسیج است که لزوم توجه هرچه بیشتر دستگاه‌های مسئول به این فرصت راهبردی را نشان می‌دهد.

***ضرورت مقاوم‌سازی اقتصاد و تکیه به پیشرفت درون‌زا**

مهم‌ترین حوزه‌ای که ناکارآمدی نظامات موجود در آن رخ می‌نماید و به چشم اسفندیار کشور نیز تبدیل شده است، حوزه اقتصادی است. می‌توان گفت ناکارآمدی نظام اقتصادی کشور منشأ عمده نارضایتی‌ها و بستر بسیاری از سوءاستفاده‌های بدخواهان ملت ایران بوده است.

اکنون، به‌نظر می‌رسد مقاوم‌سازی اقتصاد و تکیه به پیشرفت درون‌زا، یگانه راه‌حل عبور از چالش مزمن اقتصادی کشور است که دستیابی به این جایگاه، نیازمند عزم عمومی نخبگان و آحاد جامعه در اجرای دقیق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و نیز به میدان آوردن همه ظرفیت‌ها، از جمله ظرفیت بی‌بدیل بسیج است.

***توصیه رهبر انقلاب به دولت برای استفاده از ظرفیت‌های بسیج**

چنانکه رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت امام خامنه‌ای نیز می‌فرمایند: «بخش‌هایی وجود دارند خارج از دولت؛ این‌ها می‌توانند در اقتصاد مقاومتی نقش ایفا کنند، از جمله بسیج؛ من یک گزارشی [هم]دیدم. خیلی لازم است به نظر من -اگر وقت کنند آقای رئیس‌جمهور یا لااقل آقای جهانگیری- که بخواهید و ببینید مجموعه بسیج در مورد اقتصاد مقاومتی چه کارهایی می‌توانند انجام بدهند و ظرفیتش را دارند ظرفیت خیلی خوبی است. بسیج چیز کمی نیست، چیز کوچکی نیست، بسیج یک مجموعه عظیم و آماده‌به‌کاری است؛ این‌ها را بخواهید، ببینید چه‌کار می‌توانند بکنند، این‌ها می‌آیند امکانات خودشان را عرضه می‌کنند و می‌گویند این کارها را هم کرده‌ایم. به نظر من امکانات [خوبی هست]. حالا از جمله من بسیج را مثال زدم؛ بخش‌های گوناگونی هستند، افراد اقتصاددان و به اصطلاح اقتصادی‌عمل‌کن بیرونی؛ بعضی‌ها هستند که شرکت‌هایی دارند و کارهایی دارند، از ظرفیت‌های این‌ها می‌شود استفاده کرد».

***ضرورت بهره‌گیری از همه ظرفیت‌های بسیج**

هرچند گام‌های مهمی از سوی مجموعه بسیج در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی برداشته شده است، به‌نظر می‌رسد هنوز آن‌گونه که شایسته است میدان لازم برای بروز و ظهور همه ظرفیت‌های بسیج در حوزه مقاوم‌سازی اقتصاد پدید نیامده است.

با این حال باید دانست که منافع ملی بر همه ترجیحات گروهی و سلایق سیاسی مرجح است و امروز وظیفه دولت بهره‌گیری از همه ظرفیت‌های مفید و در دسترس در جهات کارآمدی و مقاوم‌سازی اقتصاد است. اکنون می‌توان گفت بسیج یکی از کلیدهای اصلی گشایش چالش کارآمدی نظامات اجرایی و مدیریتی کشور است و البته بسیج تنها منحصر به سازمان و تشکیلات آن نیست، بلکه هر آن که معتقد به اصول انقلاب اسلامی و درپی تحقق اهداف متعالی گام دوم انقلاب اسلامی باشد در خط بسیج و ظرفیتی برای نظام اسلامی است.

بسیج

امام خامنه ای (مدظله العالی):

معیار بسیج، بصیرت و ایمان است. ایمان از دل فرد میجوشد، و او را به کار وادار میکند؛ بصیرت هم به او تفهیم میکند که چگونه حرکت کند، معیارها را چگونه تشخیص بدهد و راه را چگونه طی کند.

۱۳۸۷/۰۹/۰۴

بصیرت